

VEERLE PASMANS

PIONIERS IN DE PRAKTISCHE FILOSOFIE

INTERVIEWS MET: TINNEKE BEECKMAN • ERIK BOERS • HANS BOLTEN • TON DERKSEN
HELLA VAN DEN ELSHOUT • RENÉ GUDE • ALICJA GESHINKA • HARM VAN DER GAAG • JOS KESSELS • LAURENS KNOOP
MIRIAM VAN REIJEN • KRISTOF VAN ROSSEM • EDDY STRAUVEN • ROB WIJNBERG

ISVW UITGEVERS

PIONIERS IN DE PRAKTISCHE FILOSOFIE

Veerle Pasmans

ISVW UITGEVERS

Voor mijn ouders

'Verwondering is het begin van alle wijsheid.'

– Aristoteles

'De mens is iets wat overwonnen moet worden.'

– Friedrich Nietzsche

*'De echte ontdekkingsreis bestaat niet uit het zoeken naar
nieuwe landschappen, maar in het hebben van nieuwe ogen.'*

– Marcel Proust

INHOUDSOPGAVE

7

INLEIDING

Interviews met

11

FILOSOFIE ALS FITNESS

René Gude

23

DE ONDRAAGLIJKHEID VAN HET VASTLEGGEN

Hella van den Elshout

35

PIONIEREN IN DE FORENSISCHE FILOSOFIE

Ton Derksen

47

FILOSOFIE ALS EEN STIJL VAN DENKEN

Hans Bolten en Kristof van Rossem

69

LEVEN ZOALS JE DENKT

Alicja Geschinka

89

HET POËTISCH ARGUMENT

Jos Kessels

105

EEN PASSIE VOOR HET DENKEN

Tinneke Beeckman

121

FILOSOFIE EN MANAGEMENT

Erik Boers

131

WAT IS JE VRAAG?

Harm van der Gaag

149

**JOURNALISTIEKE FILOSOFISCHE DUIDING
VAN DE ACTUALITEIT**

Rob Wijnberg

163

**FILOSOFIE VAN VLEES EN BLOED:
IK DENK DUS IK DOE**

Miriam van Reijen

187

FILOSOFIE OP DE MARKT

Laurence Knoop

199

**STREVEN NAAR EEN VRIJE ATMOSFEER
DIE BESCHUTTING BIEDT**

Eddy Strawen

221

LITERATUUR

INLEIDING

Het eerste interview dat ik heb afgenomen voor dit boek, vond plaats in Het zoekend hert, filosofiehuis in Antwerpen. Eddy Strauven, de bezieler van dit project, vertelde tijdens dit gesprek wat filosofie volgens hem te bieden heeft aan mensen en waarom hij streeft naar 'een vrije atmosfeer die beschutting biedt'. Het wakkerde mijn verwondering aan. Waarom kiezen Eddy Strauven en zijn team er expliciet voor om vanuit een huis met een welbepaalde sfeer een doordacht filosofisch aanbod in de wereld neer te zetten? Zouden hun drijfveren verschillen van die van andere mensen die ook filosofie aan de man brengen? Waarom ontwikkelen ze een filosofisch aanbod, waaruit bestaat het, voor wie is het bedoeld, en wat willen ze ermee bereiken?

Ik kwam er al snel achter dat er zowel in Nederland als in Vlaanderen waardevolle 'filosofische praktijken' zijn gegroeid, waar best nog meer mensen vertrouwd mee zouden mogen raken. In dit boek spreek ik van een 'filosofische praktijk' als filosofie wordt ingezet, niet om er in de beslotenheid van een universiteit over te spreken of te schrijven, maar om er in het dagelijkse denken en handelen mee aan de slag te gaan.

Wie zeker bijdraagt tot een kennismaking met meerdere vormen van filosofische praktijken, is de Internationale School voor Wijsbegeerte in Leusden. En het blijft niet bij een kennismaking: mensen worden er ook getraind in filosofische beroepsopleidingen. Ik laat meerdere pioniers aan het woord die in de ISVW hun eerste scholing hebben gekregen, en die nu het ambacht van hun praktijk onderwijzen aan nieuwe geïnteresseerden.

In verscheidene interviews komt naar voren dat de stijl van de filosofische vraagstelling zo indringend kan zijn dat mensen na een training voorgoed een andere houding hebben aangenomen ten aanzien van (levens)vragen waarmee ze geconfronteerd worden. Zoals Miriam van Reijen dat mooi zegt: ik denk, dus ik doe. Filosofie kan in de praktijk ook ingezet worden om feiten die zich vandaag voordoen in een tijdloos kader te plaatsen en oude ideeën te laten schijnen over de actualiteit. Deze kunst wordt in Nederland door Rob Wijnberg en in Vlaanderen door Tinneke Beeckman beoefend. Ik laat ze allebei aan het woord.

Tijdens de beschrijving van de praktijken komt telkens weer naar voren dat kritisch denken, zorgvuldig formuleren wat je bedoelt, doorvragen tot op de afgrond en daar blijven staan en het aangaan van de dialoog met je medemens, van onschatbare waarde zijn. Velen vinden daarbij dat ze schatplichtig zijn aan Socrates. Zijn manier van vragen stellen leidt tot een betere visie voor de verdere ontwikkeling van je organisatie, tot een beter besef van wat je belangrijk vindt in je leven en wat je in het vervolg mag verwaarlozen, tot een beter kijken voorbij de waan van de dag naar tendensen die zich voordoen in de wereld.

Wat me vanaf het begin van dit project intrigeerde, is de vaststelling dat de pioniers die hier aan bod komen, filosofie op de markt brengen, terwijl ik tegelijkertijd bij hen een zekere schroom vaststel om als filosoof in gesprek te gaan met politici. Daar zijn meerdere verklaringen voor, en die worden door de geïnterviewden ook aangehaald. Hoe nietig we als enkeling ook zijn, we hebben allemaal een visie, impliciet of expliciet, over hoe de wereld draait, en waar we best naar toe kunnen evolueren. De tijd waarin wij nu leven wordt gedefinieerd als een transitietijd, een overgangperiode, een tijd waarin de gekende recepten niet meer werken, en de nieuwe nog niet zijn uitgevonden. Er liggen kansen voor de filosofie om ons hierbij op het goede spoor te brengen. René Gude en Ton

Derksen wijzen hierbij op het belang van helder denken, vrij van foutieve cognitieve instincten, als strategie om ons leven te organiseren of om meer kwaliteit te brengen in ons werk.

Ik beoog met dit boek meerdere zaken: ten eerste bekendheid geven aan de verschillende vormen van filosofische praktijken die er in Nederland en in Vlaanderen zijn. Ten tweede wil ik laten zien dat helder denken voor een mens van onschatbare waarde is bij de inrichting van het eigen leven. Ten derde en vooral hoop ik dat dit boek mensen liefde kan bijbrengen voor wijsheid en voor het goede leven. Ik hoop dat dit boek hiertoe kan bijdragen.

Enkele mensen wil ik danken, omdat de realisatie van dit boek mede dankzij hen een feit is geworden: mijn oprechte dank gaat uit naar alle geïnterviewden, bijzondere dank gaat uit naar Eddy Strauven en Erno Eskens, voor de kans die ze me geboden hebben, Diederik, voor het opnemen van de draad, Jochem, Ans, Leen, Ines en Patricia Demets (ComMa Connexions), voor het helpen uittypen van enkele interviews, en Willy, voor de deugd en de goede zorgen in de eindfase.

Veerle Pasmans
7 januari 2014

RENÉ GUDE

*Denker des Vaderlands, stand-up filosoof,
voormalig hoofdredacteur Filosofie Magazine
en oud-directeur van de Internationale
School voor Wijsbegeerte.*

FILOSOFIE ALS FITNESS

Ik ontmoet René Gude bij hem thuis, op een woonboot in Amsterdam. Met een gratis veerdienst over het IJ verlaat je in een mum van tijd de drukte rond het Centraal Station van Amsterdam en kom je terecht in een nieuw aangelegde woonwijk, met veel groen, fietspaden, en overal water om je heen. Het tuinhekje dat naar de woonboot leidt is een beetje verscholen, zodat het niet meteen duidelijk is waar ik kan aankloppen of aanbellen. In het overwegen van mijn opties ben ik volgens Gude praktische filosofie aan het beoefenen: het interne overleg dat in mezelf heeft plaatsgevonden, is praktische filosofie. Ik heb even theoretisch een staalkaart gemaakt van de mogelijkheden en ben toen pas in beweging gekomen (dixit René Gude).

René Gude is in filosofisch Nederland wijd en zijd bekend. In hun boek *Meesters in het hier en nu, Over 20 jaar Nederlandse filosofie* beschrijven Frank en Maarten Meester René Gude als volgt: ‘Wat Plato deed voor Socrates, deed René Gude voor de publieksfilosofie in Nederland. Hij heeft de afgelopen decennia gedaan wat hij kon om de filosofie onder de mensen te brengen - en dat was veel.’¹

Uit alle contacten die ik heb gehad en geschriften die ik heb gelezen,

In dit boek komen pioniers van de praktische filosofie in Nederland en Vlaanderen aan het woord. Ze leggen uit hoe ze de filosofie inzetten om prangende vragen te stellen en concrete adviezen te geven aan privépersonen, bedrijven en overheden. Een ding hebben hun verhalen gemeen. Ooit waren ze verwonderd. Ze werden geraakt door de schoonheid van helder denken, gingen filosofie studeren en trokken vervolgens met hun kennis de wereld in. Daar vonden ze een steeds groter publiek.

Interviews met: Tinneke Beeckman, Erik Boers, Hans Bolten, Ton Derksen, Hella van den Elshout, René Gude, Alicja Geshinka, Harm van der Gaag, Jos Kessels, Laurens Knoop, Miriam Van Reijen, Kristof Van Rossem, Eddy Strauven, Rob Wijnberg

